

ные технологии таможенного оформления, а также имеющийся у экспедиторских компаний уникальный опыт работы с растущими объемами транзитных перевозок являются предпосылками для создания в Брянской области подобной формы особой экономической зоны.

Следующим направлением приграничного экономического сотрудничества между Брянской областью и Белоруссией может стать реализация региональных и субрегиональных программ, в рамках Концепции приграничного сотрудничества в Российской Федерации, которые предусматривают совместное организационно-правовое и финансовое участие Федерации и ее субъектов в политических, экономических и социально-культурных мероприятиях.

Все вышеперечисленные изменения позволят гораздо быстрее и эффективнее развиваться внешнеэкономической деятельности Российской Федерации в целом и Брянской области в частности.

Список использованной литературы:

1. Черковец, О. Возможности и перспективы экономического сближения России и Белоруссии (точка зрения российского экономиста) / О. Черковец // Российский экономический журнал. – 2007. – № 7. – С. 15.
2. Фещенко, В.В. Проблемы и направления совершенствования процесса формирования национальной инновационной системы России / В.В.Фещенко, Н.Ю.Щеликова // Научно-технические ведомости. – СПб.: ФГАОУВО Санкт-Петербургского государственного политехнического университета. Экономические науки. – 2012. – № 1(139). – С. 14–18.

СЛАВЯНСКІ СІНКРЭТЫЗМ У МОВЕ ФАЛЬКЛОРУ ГОМЕЛЬШЧЫНЫ

К.Л. Хазанова

г. Гомель, ГДУ імя Ф. Скарыны, hazanova@gsu.by

Цель статьи – анализ рефлексов церковнославянского влияния как этнолингвистической черты народно-поэтического дискурса Гомельщины в актуальной социолингвистической реальности.

Ключевые слова: дискурс, восточнославянские говоры, белорусско-российское пограничье, неполногласие, полногласие.

Сацыялінгвістычная сітуацыя памежных тэрыторый уяўляе сабой адметны моўны феномен, які патрабуе асаблівай даследчыцкай увагі. Вывучэнне моўных рыс гаворак насельніцтва прыгранічных тэрыторый у этналінгвістычным напрамку выяўляе суадносіны мовы і этнасу, мовы і культуры, мовы і народнага менталітэту. У гэтых адносінах багаты фактычны моўны матэрыял прапануюць тэксты паэтычных жанраў вусна-народнай творчасці, выяўленых на тэрыторыях беларуска-расійскага памежжа ў раёнах Гомельскай вобласці.

Актуальнасць этналінгвістычных даследаванняў народна-паэтычнага дыскурсу абумоўлена тым, што гэты пласт народнай духоўнай культуры кадзіруе інфармацыю аб паводзінах, звычаях, каштоўнасцях асобы на працягу гісторыі народа, які насылае пагранічныя тэрыторыі, а ўспрыняцце духоўнай прасторы чалавека з'яўляецца адным з важнейшых складнікаў нацыянальнай мадэлі свету. Аналіз унутранай формы асобных абрадавых лексем дазваляе высветліць заканамернасці светаўспрымання і светасузірання носьбітаў дадзенай этнічнай культуры ў канкрэтны гістарычны перыяд на асобна ўзятай тэрыторыі.

Актуальная сацыялінгвістычная сітуацыя на беларуса-расійскім памежжы адлюстроўвае не толькі вынікі пастаяннага і трывалага беларуска-рускага моўнага кантактавання, але і вынікі працяглага гістарычнага развіцця ўсходнеславянскіх гаворак на базе праславянскай прамовы, агульнага продку для сучасных славянскіх гаворак. Рэфлексіі ўказаных працэсаў актыўна функцыянуюць і інтэнсіўна выяўляюцца ў фальклору Гомельшчыны.

У народна-песеннай творчасці Гомельскага рэгіёна фіксуецца значная колькасць моўных адметнасцей, захаваных з часоў глыбокай старажытнасці, што тлумачыць наяўнасць у абрадавай лексіцы фальклорных твораў рэгіёна асобных стараславянскіх рыс.

Яскравай прыкметай стараславянскага ўплыву з'яўляецца няпоўнагалосе – паўднёvasлавянскі рэфлекс праславянскіх інтэркансанантных спалучэнняў галосных [o], [э] з плаўнымі [p], [л] тыпу **ol, *or, *er, *el*:

*Нясіце, райкі, **сладкія** мядкі* (в. Казацкія Балсуны, Веткаўскі р-н) [1, с. 25-26].

Ва ўсходнеславянскім фанетычным ладзе ў выніку закона адкрытага складу на месцы праславянскіх спалучэнняў **ol, *or, *er, *el* паміж зычнымі развілося поўнагалосе. З гэтай прычыны разнастайныя фанетычныя варыянты поўнагалосных формаў ў фальклору разгледжанай тэрыторыі пераважаюць:

***Залато** кружэжо на краям клала,*

*Ох і вой, люлі, на краям клала... **Йх!*** (в. Стаўбун, Веткаўскі р-н) [1, с. 69];

*Жана **молада**, дзеткі дробныя,*

Ой, люлі, дзеткі дробны (в. Неглюбка, Веткаўскі р-н) [1, с.68];

***Каласком** махала, **галаском** крычала,*

*Ой, рана-рана **галаском** крычала* (в. Стаўбун, Веткаўскі р-н) [1, с. 54].

Акрамя таго, часам поўнагалосны выгляд прымаюць у фальклорных творах Гомельшчыны нават тыя моўныя адзінкі, якія ў старажытнарускай мове, агульнага моўнага продку для сучасных усходнеславянскіх гаворак, не мелі поўнагалоснага адпаведніка і маюць зусім адрознае ад поўнагалосных спалучэнняў паходжанне:

*Ён **лажыцца** спаці ўперяк **караваці*** (в. Неглюбка, Веткаўскі р-н) [1, с. 106].

Па заўвазе М. Фасмера, да ўсходніх славян слова *кровать* ('ложак') прыйшло ад грэчаскага *κρᾶββάτι(ο)ν* [2, с. 369].

Аднак некаторыя няпоўнагалосныя формы захаваліся ў беларускай мове і выкарыстоўваюцца ў фальклору. Гэта адносіцца да тых лексем, што, уваходзячы ў слоўнік народна-паэтычнага дыскурсу, пазначаны рэлігійным адценнем:

*Праскуркі **напячыце**, у **храм** аднясіце* (в. Стаўбун, Веткаўскі р-н) [1, с. 55].

Няпоўнагалосныя лексемны – найменні рэлігійных паняццяў – актывізаваліся ва ўсходнеславянскіх мовах з часоў другога паўднёvasлавянскага ўплыву – гістарычнага працэсу XV-XVI ст., калі адбывалася насычэнне ўсходнеславянскіх моў, у першую чаргу – рускай, стараславянскімі моўнымі элементамі і формамі.

Ад царкоўнаславянскай традыцыі захавалася ў фальклору Гомельшчыны таксама лексіка стараславянскага паходжання. Асабліва выдзяляюцца стылістычныя стараславянствы – запазычаныя з царкоўнаславянскай мовы, якія мелі ва ўсходнеславянскіх гаворках лексічныя або фанетычныя адпаведнікі і ўжываліся для надання тэксту стылістычнай афарбоўкі ўзвышанасці, урачыстасці, важнасці, узнёсласці. Некаторыя са старажытнарускіх стылістычных стараславянстваў захаваліся ў гаворках сучаснай рускай мовы і ў літаратурнай рускай мове, а ў беларускіх гаворках, як правіла, у якасці іх адпаведнікаў ужываюцца вытворныя ад агульнаславянскіх каранёў намінацыі або выкарыстоўваюцца іншыя лексемны.

Песенны фальклор Гомельскай вобласці прапануе прыклады захавання ўзгаданых лексічных сродкаў пры адсутнасці пэўнага стылістычнага цяжару:

Перваму дала шаўковы платок,

Ох і ой, лёлі, шаўковы платок,

Другому дала залаты персцень,

Ох і ой, лёлі, залаты персцень (в. Казацкія Балсуны, Веткаўскі р-н) [1, с. 64].

Абрадавае найменне *платок* ‘хустка’ актыўна ўжываецца ў традыцыйнай абраднасці Гомельшчыны [3, с. 53]. На стараславянскае паходжанне слова ўказвае няпоўнагалоснае спалучэнне ў корані. У фальклоры Гомельскай вобласці намінацыя захоўваецца пад уплывам рускай мовы. Тое самае можна канстатаваць і пра лексему *персцень*. Слова паходзіць ад старажытнага *пърсть* ‘палец’. З часам у беларускай мове замацавалася афіксальнае ўтварэнне *пярсцёнак*. У рускай мове адбылася семантычная і стылістычная дыферэнцыяцыя: нейтральным з’яўляецца слова *кольцо*, а найменне *пёрстень* мае семантыку ‘ўпрыгожанне ў форме кола з каштоўным каменнем, што апранаюць на пальцы’, або ўжываецца са стылістычнай афарбоўкай для надання адцення ўрачыстасці і ўзвышанасці.

У іншай песні выкарыстоўваюцца ўтварэнні ад памянёных старажытных славянскіх каранёў, якія маюць у марфемным складзе беларускія прадуктыўныя афіксы:

Мне не нада твой платочак, нада золат персянёк (в. Беседзь, Веткаўскі р-н) [1, с. 90].

Да царкоўнаславянскага (у выніку шчыльнай сувязі з праваслаўнай царкоўнай традыцыяй) уплыву можна аднесці і рэфлексы склонавых формаў старажытнарускага скланення назоўнікаў на зычны з суфіксальнай устаўкай **er*:

Не бяры сабе дочар панскаю (в. Беседзь, Веткаўскі р-н) [1, с. 60].

У старажытнасці лексема *дача* мела бязафіксны выгляд *дъчь* і разам са словам *мати* належала да скланення на зычны. Ва ўскосных склонах у гэтых назоўнікаў паміж канчаткам і асновай узнікала суфіксальная устаўка *-er- (*er)*: *дъчь* – *дъчере*. З часам у выніку распаду старажытнай сістэмы скланенняў усходнеславянскіх назоўнікаў указаны назвы роднасці далучыліся да скланення іншых назоўнікаў жаночага роду (у беларускай мове слова набыло суфікс і канчатак – *дача* – і аб’ядналася з назоўнікамі скланення на **ā*, а ў рускай мове – *дочь* – з назоўнікамі з нулявым канчаткам – сучаснае III скланенне). Паколькі ўтварэнне *дочар* захоўваецца толькі ў фальклорных творах і некаторых гаворках, відавочна, што ў даследаваных песнях найменне не з’яўляецца ўплывам рускіх гаворак, а захоўваецца са старажытнасці, калі форма *дочар* была актыўнай:

До́чень, дочэ́рь, и, ж. Дочь. Вилась-увивалась дочерьь вокруг матери (свадебная песня); *Да жила-пожила вдова да дочерьь взрастила. Увидал у гостя Митрия торгового Его дочерьь прекрасну, красавицу, Молодую Настасью Митриевну* [4, с. 161].

Даследаваныя этналінгвістычныя адметнасці фальклорных твораў, зафіксаваных на тэрыторыі Гомельскай вобласці выяўляюць уласцівае для беларуска-расійскага пагранічча цеснае ўзаемадзеянне некалькіх моўных стыхій. Акрамя заканамернага натуральнага шчыльнага кантактавання беларускіх і рускіх моўных элементаў, якое стварае асаблівую моўную прастору ў рэгіёне, народна-паэтычны дыскурс Гомельшчыны захаваў шматлікія рысы старажытных славянскіх гаворак. Уплыў гаворак рускай мовы спрыяў наяўнасці значнай колькасці царкоўнаславянізмаў, некаторыя з якіх, аднак, хутчэй за ўсё захоўваюцца ў вуснай народнай творчасці са старажытных часоў. Большасць элементаў іншых гаворак арганічна адаптаваная мовай рэгіёна і не ўспрымаецца як чужародная, чаму садзейнічае амаль абавязковая (за адзінкавымі выключэннямі) беларуская гукавая абалонка іншамоўных лексем.

Спіс выкарастанай літаратуры

- 1 Беларускі фальклор у сучасных запісах: Традыцыйныя жанры Гомельскай вобласці / уклад. В. А. Захарава і інш.; уклад. муз. часткі У. І. Раговіч. – Мінск: Універсітэцкае, 1989. – 384 с.
- 2 Фасмер, М. Этимологический словарь русского языка: в 4 т. Т. 2: Е – Муж / Пер. с нем и доп. О. Н. Трубачева. – 2-е изд, стер. – М.: Прогресс, 1986. – 672 с.
- 3 Станкевіч, А. А. Абрадавая лексіка ў гаворках Гомельшчыны: этналінгвістычны аналіз / А. А. Станкевіч, К. Л. Хазанава, А. М. Воінава / пад рэд. А. А. Станкевіч ; М-ва адукацыі РБ, Гом. дзярж. ўн-т імя Ф. Скарыны. – Гомель: ГДУ імя Ф. Скарыны, 2015. – 269 с.
- 4 Словарь русских народных говоров: в 42 вып. / Институт русского языка АН СССР; Институт лингвистических исследований Российской академии наук / под общ. ред. Ф. П. Филина, Ф. П. Сороколетова. Вып. 8: Дер – ерепениться. – Ленинград: Наука, 1972. – 370 с.

ПАРТНЕРСТВО В СФЕРЕ ТУРИЗМА

Е.С. Шахнович

г. Витебск, ВГУ имени П.М. Машерова, elen-shakhnovic@yandex.ru

Вступление в деловые партнерские отношения является одним из важных элементов организации нового бизнеса. Деловое партнерство следует рассматривать как сотрудничество, которое в тоже время допускает конкуренцию партнеров. Целью и актуальной научной проблемой в данной статье является выбор тех или иных стратегий поведения во взаимодействии с партнерами и исследование психологических факторов, определяющих отношение к деловому партнерству в сфере туризма.

Ключевые слова: деловое партнерство, совместная деятельность, стратегические альянсы, сотрудничество, туристические компании.

За последние два десятилетия в стране произошли радикальные социально-экономические изменения. На смену плановому социалистическому хозяйствованию пришли рыночные отношения, характеризующиеся довольно жесткой конкуренцией во всех сферах экономической жизни. В связи с этим в настоящий момент в сфере бизнеса сформировался принцип взаимной выгоды и сотрудничества, реализующийся в особом типе взаимодействия – деловом партнерстве. Особенно широкое распространение деловое партнерство в настоящее время получило в сфере туризма.

Деловое партнерство – важный элемент ведения бизнеса. Мало кто из предпринимателей может осуществлять полный производственный и маркетинговый цикл своей продукции самостоятельно, особенно, в локомотивной сфере туризма. Здесь обязательно требуется помощь других специалистов и далеко не безвозмездная. Если найдены общие точки и взаимные интересы сторон, то возникает так называемая синергия. И усилия двух или нескольких компаний имеют намного более мощный эффект, нежели чем работа каждой компании в отдельности. В тоже время подчинение в деловом партнерстве губительно для общей цели, так как при нем практически всегда возникают разногласия и противостояние [1].

Основные моменты, которые обязательно присутствуют при деловом партнерстве:

- четкий регламент будущего сотрудничества определяется до подписания договоров, для ухода от возникновения непредвиденных негативных факторов;
- постановка единой для всех сторон партнерства цели, достижение которой несет выгоду, важно, чтобы цель являлась понятной, четкой, достижимой и прибыльной для всех без исключения, в финансовом и имиджевом плане;